

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jūras nozaru izaugsme un izaugsmes noturību veicinošās iespējas””

COM(2012) 494 final

(2013/C 161/17)

Ziņotājs: **POLYZOGOPOULOS kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 13. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jūras nozaru izaugsme un izaugsmes noturību veicinošās iespējas””

COM(2012) 494 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 27. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 488. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 20. un 21. martā (20. marta sēdē), ar 100 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka izskatāmais paziņojums ir loģisks un vajadzīgs turpinājums iesāktajam darbam virzībā uz integrētas jūrlietu politikas (IJP) īstenošanu Eiropas Savienībā.

1.2 EESK uzskata, ka kopumā paziņojums ir noderīgs ieguldījums ES integrētā jūrlietu politikā, kas saistīta ar stratēģiju “Eiropa 2020” un kuras mērķis ir Eiropas ekonomikas atveseļošana, izmantojot jūras nozaru ekonomikas potenciālu darba vietu radīšanai un konkurētspējas un sociālās kohēzijas stimulēšanai.

1.3 Šādā perspektīvā EESK paziņojumu vērtē atzinīgi, jo īpaši pašreizējos nelabvēlīgos ekonomikas krīzes apstākļos, kas Eiropā radījuši smagu ekonomisko situāciju un kam ir negatīvas sekas ar jūras nozaru ekonomiku saistītās darbības jomās.

1.4 EESK uzskata, ka jaunais stimuls, ko ar šo paziņojums paredzēts dot IJP, būs efektīvs tad, ja tiks saskaņoti izmantotas un attīstītas pašreizējās pozitīvās iniciatīvas un pasākumi saistībā ar ierosināto jauno sistēmu, lai ES izmantotu šo iespēju kvalitatīvas un augstiem standartiem atbilstošas IJP izstrādei.

1.5 Uzskatot, ka nepārtrauktība un saskaņotība ir priekšnoteikums, lai veiksmīgi īstenotu jūras nozaru izaugsmi, EESK atzīmē, ka ir skaidri jānorāda, ka pētījumā “Okeānu, jūru un piekrastes teritoriju ilgtspējīgas izaugsmes scenāriji un virzītājspēki” (2012. gads, skatīt <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2946>) uzskaitītās piecas prioritārās darbības jomas papildina pašreizējās tradicionālās darbības jomas, bet neaizstāj tās.

1.6 EESK uzsver: ja jūras nozaru ekonomiku uzskatīsim par vēl neizmanto tu resursu neizsmējamu avotu un pievērsīsim jūras nozaru izaugsmei tiek ļoti lielu uzmanību, it kā tā būtu panaceja visu ES ekonomikas problēmu atrisināšanai, mēs vēl vairāk palielināsim pašreizējo daudzējādo spiedienu uz piekrastes teritorijām un jūrām; Komiteja iesaka pastāvīgi uzraudzīt, lai tiktu nodrošināta ekonomikas mērķu, no vienas puses, un ilgtspējīgas attīstības principu, no otras puses, līdzsvarotība.

1.7 EESK jau sīki izklāstījusi cilvēka faktora būtisko nozīmi jūras nozaru ekonomikā un ieteikusi pievērst pienācīgu uzmanību sociālajam aspektam, lai līdzsvarotu ilgtspējīgas integrētās jūrlietu politikas ekonomisko, sociālo un vides dimensiju.

1.8 EESK uzskata, ka ar jūras nozaru izaugsmi jāsekmē vispārēja sociālā integrācija, piedāvājot nodarbinātības, apmācības un pilnvērtīgas līdzdalības iespējas, tostarp piekrastes teritoriju vietējā sabiedrībā, ņemot vērā tās īpatnības un vajadzības, īpaši tālākās un mazapdzīvotās teritorijās.

1.9 Atsaucoties uz Komitejas formulētajām piezīmēm par jūras pētniecību ⁽¹⁾, EESK uzsver, ka pētniecībai un inovācijai ir svarīga nozīme, lai nodrošinātu Eiropai spēcīgu konkurētspējas pozīciju jaunajās nozarēs, un norāda, ka īpaša uzmanība jāpievērš fundamentālajiem un progresīvajiem pētījumiem, kas orientēti uz inovatīviem lietojumiem, kā arī visefektīvākajai metodoloģijai, kas sekmē rūpniecības nozares un akadēmisko aprindu sadarbību.

1.10 EESK uzskata, ka svarīga nozīme ir izglītības jautājumam, un mudina Komisiju izstrādāt atbilstīgu un novatorisku

⁽¹⁾ OV C 306, 16.12.2009., 46.-50. lpp.

izglītības sistēmu, lai jūras nozaru profesionālajai karjerai piesaistītu studentus, kas ieguvuši kvalitatīvu izglītību.

1.11 Tā kā jūras nozaru izaugsmes nodrošināšana ir ļoti vērienīgs un sarežģīts uzdevums ar milzīgu ietekmi, EESK uzver, ka būtu precīzāk jānorāda, kā šo izaugsmi īstenot, un šajā atzinumā uzskaita svarīgākos jautājumus un citas īpašās problēmas, kurām jāpievērš uzmanība, lai nerastos plaša starp vēlmēm un reālajām iespējām.

2. Ievads

2.1 Izskatāmajā paziņojumā īpaša uzmanība veltīta jūras nozaru izaugsmes koncepcijai, kuras pamatā ir pārliecība, ka piekrastes teritorijas, jūras un okeāni var palīdzēt Eiropai mazināt spriedzi un problēmas, ar kurām tā saskaras, un atveseļot ekonomiku.

2.2 Komisija uzskata, ka jūras nozaru izaugsmes mērķis ir sekmēt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, kas orientēta uz inovāciju, un ka tā paver iespēju plašāk attīstīt jūras nozaru ekonomiku, kas pašreiz ir dalībvalstu, reģionu, uzņēmumu un pilsoniskās sabiedrības uzmanības lokā.

2.3 Paziņojumā izklāstīts, kā dalībvalstis un ES jau tagad atbalsta jūras nozaru ekonomiku. Iepriekš minētajā pētījumā (skatīt 1.5. punktu) norādīts, ka no visām darbības jomām var izšķirt piecas prioritārās jomas, kurās ir izaugsmes potenciāls un kurās ar mērķtiecīgiem pasākumiem varētu panākt papildu progresu: 1) jūras tūrisms, piekrastes tūrisms un kruīzu tūrisms; 2) jūras enerģija; 3) jūras derīgo izrakteņu resursi; 4) akvakultūra; 5) jūras biotehnoloģija.

2.4 Jūras nozaru ekonomikas jomas vai vērtību ķēdes var iedalīt tradicionālajās jomās, kuras jau sasniegušas brieduma pakāpi (jūras transports, jūras tūrisms, piekrastes tūrisms), attīstības stadijā esošās jomas (akvakultūra, jūras uzraudzība) un jaunās jomas (okeāna atjaunojamie energoresursi, jūras biotehnoloģija).

2.5 Ar Limasolas deklarācijas pieņemšanu pagājušā gada oktobra sākumā tika "reaktīvēta" integrētā jūrlietu politika⁽²⁾; ar minēto deklarāciju, kurā noteiktas politiskās pamatnostādnes jūras nozares turpmākai izaugsmei un ierosināta izaugsmes un nodarbinātības programma, atbalsta un politiski stiprina šo rīcību.

2.6 Jūras nozaru izaugsmes ilgtermiņa stratēģijas mērķis ir apzināt, kāda ir nozaru politikas jomu un dažādu darbību sinerģija un mijiedarbība, kā arī noskaidrot to iespējamo ietekmi uz jūras vidi un bioloģisko daudzveidību.

2.7 Ar to paredzēts arī apzināt darbības, kurām ilgtermiņā ir liels izaugsmes potenciāls, un atbalstīt tās, veicinot ieguldījumus

⁽²⁾ Par integrētu jūrlietu politiku atbildīgo ES ministru un Eiropas Komisijas 2012. gada 7. oktobrī Nikosijā (Kiprā) pieņemtā deklarācija par progresu, kas panākts integrētas jūrlietu politikas un izaugsmes un nodarbinātības programmas īstenošanā jūras nozarēs.

pētniecībā un inovācijā un uzlabojot prasmes ar izglītības un apmācības pasākumu palīdzību.

2.8 Pēc plašas apspriešanas Komisija ierosinās virkni pasākumu, lai noskaidrotu nozares izaugsmes dinamiku, šajā nolūkā sagatavojot paziņojumus par piekrastes un jūras tūrismu, jūras enerģiju, jūras biotehnoloģiju, jūras derīgo izrakteņu ieguvu, kā arī stratēģiskās pamatnostādnes akvakultūras nozarē.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Iepriekšējo atzinumu⁽³⁾ sīki izstrādātajās piezīmēs EESK noskaidrojusi vairākus ar jūras nozaru izaugsmi saistītus jautājumus un atzīnīgi novērtējusi to, kā Komisija kopš 2007. gada īsteno IJP⁽⁴⁾, lai panāktu jūras nozaru ekonomikas ilgtspējīgu attīstību un uzlabotu jūras vides aizsardzību.

3.2 EESK apzinās, ka jūras nozaru izaugsmes nodrošināšana tādā veidā, kā tas ierosināts paziņojumā, ir sarežģīts un darbietilpīgs uzdevums ar ļoti plašu ietekmi; tā pamatelementi ir šādi: a) seši jūras baseini (Baltijas jūra, Melnā jūra, Vidusjūra, Ziemeļjūra, Atlantijas okeāna Z-A daļa, Ziemeļu ledus okeāns, kā arī ES tālākie reģioni), turklāt katram baseinam ir savas raksturīgās iezīmes un īpašās vajadzības ekonomikas, sociālajā, vides, ģeogrāfiskajā, klimata un institucionālajā jomā; b) dažādas nozares un darbības ar noteiktu attīstības līmeni, atšķirīgu nozīmīgumu un ar tām raksturīgajām iezīmēm; c) izaugsmes stratēģijas, kas virzītas uz katra piejūras reģiona un katras nozares stiprajām pusēm un vājo pušu pārvarēšanu.

3.3 Kā zināms, EESK paudusi atbalstu visu dalībnieku starpnozaru un pārrobežu sadarbībai ar mērķi stiprināt Eiropas konkurētspēju un garantēt jūras nozaru ekonomikai optimālus izaugsmes apstākļus.

3.4 EESK atbalsta funkcionālo ģeogrāfisko pieeju jūras nozaru izaugsmei, t.i., katram konkrētajam jūras baseinam sagatavotu stratēģiju, kurā ņemtas vērā Eiropas jūras baseinu īpašās iezīmes saistībā ar dažādām jūras nozaru ekonomiskajām darbībām, partnerattiecību un sinerģijas jautājumi, kā arī spriede ES robežās un ārpus tām.

3.5 EESK iesaka stiprināt ar jūras nozarēm saistītos klasterus un veicināt partnerattiecības, lai sekmētu inovāciju un izstrādātu jaunas saimnieciskās darbības koncepcijas. Reģionālie mehānismi, kas apvieno publisko sektoru, privāto sektoru un NVO, kā arī reģionālās jūras konvencijas un mērķtiecīgi pētījumi par jūras baseiniem dod iespēju ar pārrobežu sadarbības un ES programmu palīdzību mazināt jūras nozaru ekonomikas sadrumstalotību.

⁽³⁾ Skatīt OV C 299, 4.10.2012., 133.-140. lpp.; OV C 255, 22.9.2010., 103.-109. lpp.; OV C 267, 1.10.2010., 39.-45. lpp.; OV C 306, 16.12.2009., 46.-50. lpp.; OV C 211, 19.8.2008., 31.-36. lpp.; OV C 172, 5.7.2008., 34.-40. lpp.; OV C 168, 20.7.2007., 50.-56. lpp.; OV C 146, 30.6.2007., 19.-26. lpp.; OV C 206, 29.8.2006., 5.-9. lpp.; OV C 185, 8.8.2006., 20.-24. lpp.; OV C 157, 28.6.2005., 141.-146. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2007) 575 galīgā redakcija.

3.6 Attiecībā uz piekrastes, salu un tālāko reģionu vietējām kopienām EESK iesaka nepiemērot uz stereotipiem balstītas pieejas, bet drīzāk gan veicināt konkrētajiem apstākļiem atbilstīgas vietējās stratēģijas un sadarbību ar vietējām un reģionālajām pārvaldes iestādēm, vietējo sabiedrību un pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, lai saglabātu kultūras mantojumu, tradicionālos ražošanas un nodarbinātības veidus un aizsargātu dabas resursus.

3.7 EESK uzskata, ka ir skaidrāk jānorāda, ka jūras nozaru izaugsmes veicināšana IJP ietvaros nav vienīgi ES uzdevums un ka jūras ekosistēmas un jūras nozaru ekonomika sniedzas pāri valstu robežām. Starptautiskā sadarbība un saskaņota rīcība ir vienīgie līdzekļi, lai efektīvi atrisinātu dažas būtiskas problēmas. Šis secinājums attiecas tiklab uz globāla mēroga problēmām, piemēram, jūras resursu ilgtspējīgu izmantošanu, klimata pārmaiņām, bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, godīgu konkurenci jūras transporta un kuģubūves nozarē, pienācīgu darba apstākļu nodrošināšanu šajās nozarēs, kā arī uz reģionāla rakstura problēmām, piemēram, Vidusjūras un Baltijas jūras vides aizsardzību.

3.8 EESK aicina Komisiju noteikt septiņus ES tālākos reģionus, proti, Kanāriju salu autonomo apgabalu Spānijā, Madeiras un Azoru salu autonomos reģionus Portugālē un četrus Francijas departamentus (Gvadelupu, Gvijānu, Martiniku un Reinjonu) – Savienības priekšposteņus attiecīgajās zonās⁽⁵⁾ – par vienu no jūrniecības politikas starptautiskās dimensijas svarīgākajiem elementiem, ņemot vērā prioritāros virzienus ciešākai partnerībai⁽⁶⁾, un izstrādāt jūras nozaru izaugsmes reģionālās stratēģijas šiem reģioniem, jo tie nodrošina Eiropas Savienībai visplašāko ekskluzīvo ekonomisko zonu pasaulē.

3.9 EESK pozitīvi vērtē to, ka paziņojumā apskatīta nodarbinātības, apmācības un prasmju tematika, taču uzskata, ka šādi noteikta sociālā dimensija ir jāiekļauj politikas jomās, kas ierosinātas jaunajā Jūrlietu programmā izaugsmei un nodarbinātībai, kas pieņemta 2012. gada 8. oktobrī un saistīta ar stratēģiju "Eiropa 2020" un kurā paredzēti mērķtiecīgi pasākumi dzīves un darba apstākļu un apmācības iespēju uzlabošanai un sociālo partneru iesaistīšanai.

3.10 Paziņojumā norādīts, ka nepietiekama kvalifikācija ir būtisks šķērslis jūras nozaru izaugsmes veicināšanā; EESK uzskata, ka neatkarīgi no jautājuma par jūrnieku zemo izglītības līmeni⁽⁷⁾ ir svarīgi pilnveidot profesionālās zināšanas un pieredzi, lai tās atbilstu jauno nozaru izvirzītajām prasībām, proti, jaunām augsta līmeņa prasmēm. Tā kā jūrniecības jomā izglītība galvenokārt ir orientēta uz esošajām darbībām, kuras jau sasniegušas brieduma pakāpi (zivsaimniecība un kuģošana), Komiteja iesaka specializēt un paplašināt politikas jomas un darbības.

⁽⁵⁾ COM(2004) 343.

⁽⁶⁾ OV C 294, 25.11.2005., 21.-25. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 43, 15.2.2012., 69.-72. lpp.

4. Ekonomiskā dimensija

4.1 Paziņojumā izklāstīta ekonomiskā dimensija un apkopoti nodarbinātības dati jūras nozarēs, kuras Eiropā šobrīd nodrošina darbavietas 5,4 miljoniem personu un kuru kopējā bruto pievienotā vērtība ir EUR 500 miljardi gadā, neskaitot militārās darbības. Kopumā 75 % ES ārējās tirdzniecības un 37 % iekšējās tirdzniecības apjoma tiek pārvadāti pa jūras ceļiem. Šī darbība galvenokārt noris pie Eiropas krastiem. Turklāt vairākas valstis, lai gan tās neatrodas pie jūras, tomēr īsteno būtisku ar jūru saistītu ekonomiskās darbības apjomu, piemēram, ražo kuģošanas aprīkojumu.

4.2 Bruto pievienotās vērtības un nodarbinātības ziņā jūras nozaru ekonomikas vērtību ķēdes paver plašas perspektīvas, jo līdz 2020. gadam šajās nozarēs varētu panākt 7 miljonus darba vietu un kopējo bruto pievienoto vērtību EUR 600 miljardus gadā.

4.3 Pamatojoties uz iepriekš minēto pētījumu par jūras nozaru izaugsmi (skatīt 1.5. punktu) un turpmāk minētajiem aspektiem, paziņojumā izvērtēts, kāda varētu būt piecu prioritāro jomu turpmākā attīstības dinamika un pamatnostādnes, īpašu uzmanību pievēršot inovācijai un jaunu darba vietu radīšanai.

4.3.1 Jūras un piekrastes tūrisms – nozare, kurā ir vislielākais bruto pievienotās vērtības un nodarbinātības potenciāls – nodrošina darbavietas 2,35 miljoniem personu jeb 1,1 % nodarbināto Eiropas Savienībā; vairāk nekā 90 % šīs nozares uzņēmumu nodarbina mazāk nekā 10 personas. Līdz 2020. gadam gaidāma izaugsme 2-3 % apmērā, bet no 2010. līdz 2020. gadam kruīzu tūrisma nozarē vien varētu radīt 100 000 papildu darba vietu. Eiropas Kruīzu padome lēš, ka jahtu tūrisma nozarē gaidāmais pieaugums varētu būt 2-3 % gadā⁽⁸⁾.

4.3.2 Jūras vēja enerģija 2011. gadā veidoja 10 % no uzstādītās jaudas, nozare tieši vai netieši nodarbināja 35 000 personu visā Eiropā; tajā ieguldīti EUR 2,4 miljardi gadā, bet kopējā jauda ap 3,8 GW. Saskaņā ar dalībvalstu nacionālajiem rīcības plāniem atjaunojamo energoresursu jomā 2020. gadā no vēja ģeneratoriem plānots iegūt 494,6 TWh elektroenerģijas, turklāt 133,3 TWh no šā daudzuma būs iegūti jūrā. Attiecīgās nodarbinātības perspektīvas ir šādas: 170 000 darba vietas līdz 2020. gadam un 300 000 līdz 2030. gadam. Daudzsoļošanas perspektīvas saistītas ar darbības jomām, kuras pašlaik vēl ir attīstības sākumstadijā, piemēram, enerģijas ražošana no paisuma un bēguma straumēm, papildinot to ar viļņu enerģiju; šajās jomās dažas dalībvalstis jau veikušas apjomīgus ieguldījumus.

4.3.3 Jūras nozaru izaugsmes pētījuma vajadzībām jūras nozaru pārstāvji aprēķinājuši, ka turpmāko 10 gadu laikā kopējais gada apgrozījums jūras minerālu ieguves jomā varētu palielināties praktiski no nulles līdz EUR 5 miljardiem, bet līdz 2030. gadam — līdz EUR 10 miljardiem. Pasaules mērogā, iespējams, 2020. gadā 5 % no tādiem minerāliem kā kobalts, varš un cinks varētu tikt iegūti no okeāna dzīlēm, un līdz 2030. gadam minētā proporcija varētu palielināties līdz 10 %. PTO dati

⁽⁸⁾ COM(2012) 494 final.

(PRESS/628, 2011. gada 7. aprīlis) liecina, ka laikā no 2000. līdz 2010. gadam daudzu ar enerģijas ražošanu nesaistītu izejvielu cenas ik gadu pieauga par aptuveni 15 %; galvenais iemesls tam bija pieprasījuma pieaugums jaunietekmes valstīs. Taču, ja neskaita smiltis un granti, jūras derīgo izrakšanu izmantošana un iegūšana ir sākusies pavisam nesen un notiek tikai ūdeņos, kas nav dziļi.

4.3.4 Akvakultūras produkcijas kopējais apjoms Eiropas Savienībā 2010. gadā bija nedaudz mazāks par 1,3 miljoniem tonnu un aptuveni 3,2 miljardu EUR vērtībā, un nodrošināja 80 000 darba vietas. Vairāk nekā 90 % ES akvakultūras uzņēmumu ir MVU. Saskaņā ar FAO ziņojumu "The State of World Fisheries and Aquaculture" [Zivsaimniecības un akvakultūras stāvoklis pasaulē] akvakultūras izaugsme pasaules mērogā ir 6,6 % gadā, un laikposmā no 2002. gada līdz 2009. gadam ražošanas apjoms tajā pieauga no 40 miljoniem līdz 53 miljoniem tonnu; tas nozīmē, ka akvakultūra ir dzīvnieku izcelsmes pārtikas ražošanas nozare ar visstraujāko izaugsmi. Pasaulē pieprasījums palielinās, savukārt Eiropā ražošanas apjomi saglabājas nemainīgi un, lai apmierinātu zivju produkcijas pieprasījumu Eiropas Savienībā, 60–65 % no piegādātās produkcijas kopējuma tiek importēti. Akvakultūras nozares attīstības sekmēšanas nolūkā Komiteja mudina Komisiju pārskatīt šīs nozares finansēšanas politiku, kurā laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam subsīdijas aizstātas ar tiešiem maksājumiem.

4.3.5 Jaunā jūras biotehnoloģijas nozare patlaban Eiropā nodrošina niecīgu procentuālo daļu no darbavietām, un tās bruto pievienotā vērtība ir aptuveni EUR 0,8 miljardi. Sagaidāms, ka tuvākajā laikā šī joma ieņems atsevišķu tirgus nišu, kas orientēta uz produktiem ar augstu pievienoto vērtību izmantošanai veselības aprūpes, kosmētikas un rūpniecisko biomateriālu nozarē. Līdz 2020. gadam tā varētu pāraugt vidēja lieluma tirgū, produkcijas klāstu papildinot ar metabolītiem un primārajiem savienojumiem (taukiem, cukuriem, polimēriem, olbaltumvielām), ko izmantotu kā izejvielas pārtikas, lopbarības un ķīmiskajā rūpniecībā. Ilgtermiņā, ja tehnoloģijas attīstība to ļaus, jūras biotehnoloģija varētu kļūt par augstvērtīgas, specializētas produkcijas piegādātāju lielos apjomos.

4.4 EESK atzīmē, ka piecu avangarda nozaru ekonomikas perspektīvas ir atkarīgas no daudziem apstākļiem un ka to attīstība ir atkarīga no sarežģītām problēmām tehnoloģijas, vides, pētniecības, ieguldījumu, konkurētspējas, kā arī institucionālajā jomā un bieži ir saistītas ar integrētās jūrlietu politikas starptautisko dimensiju vai ar starptautiskajām norisēm ekonomikas vai citās jomās, piemēram, ar iespējām saņemt atļaujas minerālu ieguvei starptautiskajos ūdeņos vai naftas cenu svārstībām.

4.5 Jūras nozaru izaugsmes īstenošanas temps galvenokārt ir atkarīgs no tam paredzētiem ilgtermiņa risinājumiem. Ilgtspējīgas un stabilas izaugsmes izredzes būtu vislabākais atbalsts šā mērķa sasniegšanai, savukārt nenoturīga ekonomikas atveseļošana un zemi starptautiskie rādītāji varētu kavēt attīstību.

4.6 EESK tomēr atzīmē, ka paziņojumā, šķiet, nav pienācīgi ņemta vērā ne pašreizējās ekonomikas krīzes vispārējā, ne specifiskā ietekme, taču krīzes dēļ ir grūti atrisināt gan īstermiņa, gan ilgtermiņa problēmas Eiropas un pasaules mērogā.

4.7 Jaunos un tāpēc neizbēgami ar risku saistītos tirgos Eiropas uzņēmumu konkurētspēja ir atkarīga no iespējām pietiekamā apmērā piekļūt finansējumam un no piemērota regulējuma, lai pārredzamos apstākļos piesaistītu ieguldījumus. Piekļuve riska kapitāla fondiem ir vitāli svarīga mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, un noteikti vajadzētu veltīt uzmanību mikrouzņēmumiem, kas varētu kļūt par jūras nozaru izaugsmes katalizatoriem.

4.8 EESK norāda, ka jūras ekonomikas nozares ir īpaši nozīmīgas tajās dalībvalstīs, kurām ir ekskluzīvas ekonomikas zonas, un ka vajadzētu attīstīt jūras ekonomikas klasterus, lai tie varētu vairāk sekmēt izaugsmi un nodarbinātību.

4.9 Visbeidzot, vēloties izvairīties no plaisas rašanās starp vēlmēm un realitāti, EESK mudina nopietni ņemt vērā pašreizējo nelabvēlīgo konjunktūru un visumā pesimistiskās prognozes par Eiropas un pasaules ekonomiku un tāpēc izvēlēties realistisku jūras nozaru izaugsmes pieeju un to pienācīgi skaidri definēt.

5. Pārvaldība un ar tiesisko regulējumu saistītie jautājumi

5.1 Paziņojumā pieminēti dalībvalstu un ES pašreizējie politikas pasākumi un stratēģiskie ieguldījumi jūras nozaru ekonomikā. Taču EESK uzskata, ka minētās dalībvalstu iniciatīvas un pasākumi ir pretrunā jūras nozaru izaugsmei izvērštajiem vērienīgajiem mērķiem un pagaidām vēl nenodrošina kritisko masu, kas nepieciešama izaugsmes nostiprināšanai.

5.2 EESK uzskata, ka priekšnoteikums tādas kritiskās masas izveidei, kas šajos krīzes laikos jūras nozaru izaugsmi pārvērstu par nodarbinātību un uzņēmējdarbību veicinošu spēku, ir efektīvu pārvaldības struktūru pieejamība.

5.3 Jāatzīmē, ka funkcionējošu pārvaldības struktūru izveide iespējama tikai tad, ja ir atrisinātas tiesiskā regulējuma problēmas un novērsti administratīvie šķēršļi, uz kuriem tika norādīts sabiedriskās apspriešanās laikā.

5.4 Tā kā arvien tiek izstrādāti jauni jūras izmantošanas veidi, ir svarīgi, lai dalībvalstis izveidotu stabilas tiesiskā regulējuma un plānošanas sistēmas, kas iedrošinātu gan ilgtermiņa ieguldījumus, gan saskaņotu pārrobežu darbību, gan uz inovāciju balstītu partnerību sinerģiju.

5.5 It sevišķi tādās jaunajās nozarēs kā jūras biotehnoloģija vajadzētu bez kavēšanās ES līmenī ieviest saskaņotu politiku, kuras patlaban trūkst, — Eiropas līmenī īstenotie pūliņi ir fragmentāri, jo tie vairāk orientēti uz valstu vajadzībām, nevis uz visai Savienībai kopīgām prioritātēm un vajadzībām.

5.6 EESK uzskata, ka tāpēc ir svarīgi ātri pieņemt trūkstošo regulējumu un novērst šķēršļus, ko izraisa tiesiskā regulējuma sarežģītība un nestabilitāte, proti, neziņa, kāds būs regulējums pēc 2020. gada (jūras vēja enerģijas nozarē), un ES regulējuma trūkums dažās darbības jomās (jūras dziļu resursu izmantošana, jūras akvakultūra un jūras vēja enerģijas ražošana).

5.7 Konkrētāk, vajadzētu izstrādāt strukturētu risinājumu tādiem būtiskiem jautājumiem kā integrēta jūras telpiskā plānojuma trūkums (it sevišķi attiecībā uz akvakultūru un enerģijas ražošanu jūrā peldošajos vēja ģeneratoros), atļauju un apstiprināšanas procedūru labirints (jūras vēja enerģija un jūras biotehnoloģija), šķēršļi eksperimentālas darbības vietu izveidei un finansēšanai, kā arī spriedze, piemēram, starp kuģošanu un okeānā izvietotajām atjaunojamās enerģijas iekārtām (plūdmaiņu enerģijas ražošanai, jūras termālās enerģijas pārveidošanai un viļņu enerģijas izmantošanai).

6. Vides dimensija

6.1 EESK aicina atzīt Jūras stratēģijas pamatdirektīvu⁽⁹⁾ par ilgtspējīgas attīstības pamatu, jo tā veido integrētās jūrlietu politikas vides pilāru, un ierosina izveidot saskaņotu politiku, kuras mērķis būtu nodrošināt nerimtīgu jūras vides aizsardzību un saglabāšanu un novērst jebkādu jūras vides kvalitātes pasliktināšanos.

6.2 EESK uzskata, ka būtu pareizi Limasolas deklarācijā un turpmākajos politikas dokumentos iekļaut, pirmkārt, mērķi Eiropas Savienībā līdz 2020. gadam atjaunot vai saglabāt labu jūras ūdeņu ekoloģisko stāvokli un, otrkārt, piesardzības principu; tiem būtu jādarbojas kā integrēto jūrniecības politiku un jūras nozaru izaugsmi strukturējošiem elementiem.

6.3 Lai darbība jūras nozarēs būtu ilgtspējīga un nodrošinātu darba vietas, vajadzīga ilgtermiņa, saskaņota pieeja, kas tiecas ievērot līdzsvaru starp ekonomikas izaugsmes mērķi un ekoloģisko problēmu risināšanu, un to nepieciešams pienācīgi atbalstīt gan ar vietējā un valsts līmeņa, gan starptautiskā un ES līmeņa politiku, pamatojoties uz ilgtspējīgas attīstības principiem.

6.4 EESK norāda, ka jūras resursi, lai arī cik lieli tie būtu, tomēr nav neizsmeljami; Komiteja vērs uzmanību uz risku apdraudēt jūras nozaru izaugsmes ilgtspēju un vēl vairāk negatīvi ietekmēt vidi, ja tiktu atkārtotas lielās kļūdas — resursu pārmērīga izmantošana un pārmērīga būvniecība —, kas bija raksturīgas agrākajām attīstības iniciatīvām.

6.5 Lai gan paziņojumā ir atzīts vides problemātiskais stāvoklis, tajā, šķiet, aizmirsts, ka pēdējās desmitgadēs Eiropas jūru un okeānu stāvoklis ir pasliktinājies augsnes, jūras ūdens un atmosfēras piesārņojuma dēļ, kā arī okeānu skābuma palielināšanās, pārmērīgas izmantošanas, postošu zvejniecības paņēmienu un klimata pārmaiņu dēļ. Saskaņā ar nesen veiktajiem pētījumiem par jūras nozaru izaugsmi ierobežojošiem faktoriem (*Limits to Blue Growth*, 2012, http://www.seas-at-risk.org/news_n2.php?page=539) jūras un piekrastes ekosistēmu stāvokļa pasliktināšanās un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās novērojama Baltijas jūrā, Melnajā jūrā, Vidusjūrā, Atlantijas okeāna ziemeļaustrumos un Arktikā. Stokholmas Vides institūta (*Stockholm Environment Institute – SEI*) nesenajā novatoriskajā pētījumā aprēķināta jūras piesārņojuma izmaksas ilgtermiņā, kuras politikas izstrādē bieži vien tiek ignorētas, taču tās sasniegs satraucošus apmērus, ja netiks darīts nekas, lai samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas (skatīt <http://www.sei-international.org/publications?pid=2064>).

6.6 Jūras nozaru ekonomiskā darbība, kas potenciāli vairāk apdraud ilgtspēju, ir jūrā ierīkotās naftas un gāzes iekārtas, akvakultūra, piekrastes tūrisms un kruīza kuģi, oglekļa dioksīda uztveršana un uzglabāšana, piekrastes transports, kā arī fosilā kurināmā ieguve jūrā, kas nekādi nav savienojama ar ilgtspējīgas attīstības jēdzienu.

6.7 Minēto darbību ietekmes uz vidi apmērs un mērogs vēl nav skaidri zināms, jo īpaši saistībā ar enerģijas ražošanu no jūras atjaunojamiem energoresursiem, jūras derīgo izrakteņu resursiem, akvakultūru un jūras biotehnoloģiju, jo nav pietiekami datu, lai labi izprastu okeānos un dziļjūrā notiekošo procesu mijiedarbību.

6.8 EESK uzskata, ka jūras telpiskā plānošana un integrēta piekrastes zonu pārvaldība, ko Komisija izvirza par galveno jūras teritorijas un resursu pārvaldības instrumentu, būtu jāsaista ar citiem darbības instrumentiem, piemēram, vides stratēģisko novērtējumu, aizsargāto zonu ierīkošanu un vides izmaksu internalizāciju; minētie elementi būtu jāiekļauj pārvaldības pieejā, kuras pamatā ir ekosistēma un dažādu intensīvu un savstarpēji konkurējošu izmantošanas veidu harmoniska līdzsastāvēšana.

6.9 EESK iesaka Komisijai uzmanīgāk sekot līdzi, vai tiek ievēroti ES vides, sanitārie un kvalitātes standarti, jo īpaši attiecībā uz akvakultūras produktu importu no trešām valstīm, lai Eiropas Savienībā aizsargātu patērētājus un vienlaikus arī nozares uzņēmumus no iespējamās negodīgas konkurences.

7. Īpašas piezīmes

7.1 Lai gan paziņojumā ir pieminēta pētniecības nozīme jūras nozaru izaugsmes nostiprināšanā, it īpaši jaunajās, attīstības procesā esošajās nozarēs, tomēr, pēc EESK domām, kopumā dokuments formulēts ļoti vispārīgi un aprobežojas lielākoties ar gaidāmās programmas “Apvāršnis 2020” pieminēšanu.

7.2 Eiropā patlaban notiek publisko izdevumu samazināšana, un tas nozīmē, ka ar ierobežotiem līdzekļiem jācenšas iegūt iespējami labākus rezultātus. Finanšu trūkumu papildina no tā izrietošie ierobežojumi valsts sektora pētniecības iestāžu finansējumam, un tāpēc ir risks, ka varētu pavājināties jūras ekonomikas nozaru mazo un vidējo uzņēmumu svarīgā loma jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādē.

7.3 EESK uzsver: lai gan Eiropā ir stabila zināšanu bāze un tā ir pētniecības avangardā tādās jomās kā jauni un tradicionālie enerģijas avoti un akvakultūra, tomēr Eiropā ir novērojama aizkavēšanās ar lietišķo inovāciju un laišanu tirgū jaunajās, attīstības sākumposmā esošajās nozarēs — šo jomu dalībnieki pagaidām nespēj izturēt starptautisku konkurenci, kā uz to norāda salīdzinājumā ar Āziju un ASV iesniegto patentu skaits ūdens atsāļošanas, piekrastes aizsardzības, aļģu audzēšanas un jūras biotehnoloģijas jomā.

⁽⁹⁾ OV L 164, 25.6.2008., 19.-40. lpp.

7.4 Tāpēc EESK iesaka bez kavēšanās novērst mērķtiecīguma un informācijas trūkumu pētniecības jomā, kura viens no iemesliem ir ar jūras biotehnoloģiju un citām jaunajām nozarēm saistītās pētniecības un darbību plašais spektrs.

7.5 Vairāki pasākumi var sekmēt zināšanu un tehnoloģiju nodošanu visās prioritārajās jomās, piemēram, veidot zinātniskās izpētes saikni ar rūpniecības un izglītības nozari, veidot rūpniecības uzņēmumu un augstskolu sadarbību, uzlabot intelektuālā īpašuma pārvaldību, investēt demonstrējumu projektos, lai noskaidrotu to komerciālas izmantošanas potenciālu, un veidot ciešu publiskā un privātā sektora partnerību iniciatīvām, ar kurām paredzēts radīt jūras nozaru izaugsmei vajadzīgo kritisko masu.

7.6 Jūras nozaru izaugsme 21. gadsimtā būs lielā mērā atkarīga no zinātnieku spējas izstrādāt starpnozaru programmas, kurās ietvertas citās pētniecības jomās izmantotās prasmes un koncepcijas, vai piedalīties šādās programmās. Jaunās paaudzes zinātnieku izglītošana jāorientē uz starpnozaru un globālu pieeju, lai atrisinātu sarežģītās ar jūras organismu un vides pētniecību saistītās problēmas tehnoloģijas un konkurences jomā.

7.7 EESK uzskata, ka nekavējoties jāpārvar jūras vides datu izklaidētība, jo pašreiz tos uzglabā simtiem iestāžu visā Eiropā, apgrūtinot piekļuvi datiem, to izmantošanu un vākšanu. Komiteja mudina Komisiju sadarboties ar dalībvalstīm, lai padarītu pieejamas šīs zināšanas un noteiktu papildu finanšu un citu resursu apjomu, kas vajadzīgs, lai izveidotu informācijas un labas prakses apmaiņas un datu aprites vienotu telpu pētniecības un inovācijas veicināšanai un vides aizsardzības uzlabošanai.

7.8 Būtu vēlams, lai jaunā Eiropas ūdeņu jūras dziļu digitālā karte būtu sadarbspējīga, bez lietošanas ierobežojumiem un lai tajā pieejamie dati par cilvēka darbību ietekmi un okeanogrāfiskās prognozes būtu atbalsts pētniecībai, un dalībvalstis tādejādi varētu maksimāli izmantot attiecīgajā valstī pieņemto jūras vides novērošanas, paraugu ņemšanas un izpētes programmu potenciālu.

7.9 Lai panāktu jūras nozaru izaugsmi, dalībvalstīm jānodrošina Eiropas jūras robežu aizsardzība un efektīva jūras uzraudzība⁽¹⁰⁾. Šengenas zonas ārējo robežu pastiprināta kontrole un informācijas apmaiņas mehānisma ieviešana ļaus dalībvalstu robežapsardzes iestādēm samazināt jūrā bojāgājušo skaitu un apkarot nelegālo imigrāciju uz ES valstīm, kā arī jūras pirātismu⁽¹¹⁾.

Briselē, 2013. gada 20. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ OV C 44, 11.2.2011., 173.-177. lpp.

⁽¹¹⁾ OV C 76, 14.3.2013, 15. lpp.